

ПРО ДЕЯКІ ЕПІСТЕМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ «ІРОНІЯ»

Сьогодення потребує зміни наочно онтологічної моделі навчання на іншу - гносеологічну, де основу предмета, що вивчається, складає методологія та історія науки, її пізнавальні засоби і технології. Для засвоєння арсеналу методологій та розвитку творчого, нестандартного мислення потрібні активні методи і форми навчання. В зв'язку з цим розглядається спорідненість гносеологічних засад понять «іронія», як категорії естетики, і «оператор РЧВ (розмір-час-вартість)», як базової категорії теорії рішення винахідницьких задач, в контексті їх інструментального використання для розв'язання суперечностей. В статті з'ясовується доцільність та ефективність/не ефективність іронічного методу філософування у природничих і соціально-гуманітарних дисциплінах та пропонуються деякі підходи щодо реалізації такого стилю міркування. Автор вважає, що подібна модель формує у людини здатність самостійного системного бачення професійних проблем і стимулює потреби в пошуку творчих підходів до їх вирішення.

Ключові слова: методи пізнання; діалектика; іронія; проблемна ситуація; освіта.

Рассматривается родство гносеологических оснований понятия «ирония», как категории эстетики, и «оператора РВС (размер-время-стоимость)», как базовой категории теории решения изобретательских задач (ТРИЗ), в контексте их инструментального использования для разрешения противоречий. Целью статьи является попытка выявить эффективность метода РВС в соединении с парадоксально-ироничным философствованием как технологией развития творческого самовыражения студентов при изучении дисциплин естественного и социально-гуманитарного цикла.

В статье тестируется целесообразность и эффективность / не эффективность иронии, как рефлексивного ресурса в познании, и предлагаются некоторые подходы к реализации такого стиля рассуждения. Автор считает, что подобная модель формирует у человека способность самостоятельного системного видения профессиональных проблем и стимулирует потребности в поиске творческих подходов к их решению.

Ключевые слова: методы познания; диалектика; ирония; проблемная ситуация; образование.

The article discusses the relationship of such gnoseological foundations of the following terms: «irony» as a category of aesthetics, and «operator STC (size-time-cost)» as the base category of so called «theory of problem solving inventive» in the context of their tool for searching solution of problem situations and resolving contradiction.

The timeliness of the topic can be explained because of the fact that there is no doubt in the fact that interesting findings of methodological nature can be found in a great number of works actually different areas of research. But the methodology of science is the area of philosophy, therefore, and not surprisingly, it mostly worked here, in its so called «completed for». Because of this, although it is considered greater the material «philosophy-owned» nature, however, there is nothing in the context of direct word, and scientist's materials

It is mentioned that someone is interested in is the methodology of creative search activity, because, as it is known, if a scientist in his every-day work deals with so called «upper» sphere of knowledge – particular scientific, he does not need to analyze it deeper than the methodological layer. But when he receives substantially new results that stated fundamental principles of science, researches in the area of methodology became very important.

The aim of this work is to illuminate some methodological approaches to teaching with and in the context of the relevance of modern gnoseological foundations of philosophy of science and education.

In the main part of the work, in particular, the stress is done on the fact that philosophical interest in cognitive abilities of the irony is not lost in our time, however, it should be mentioned that irony as a methodological structure finds application in the framework of only philosophical knowledge mainly. And due to the fact that one of the major problems of modern philosophy of science is the problem of development of methodology of scientific cognition, there is a logical question: can the ironic method of philosophizing be used as a method of knowledge in natural and socio-humanitarian disciplines.

It is emphasized that the recourse to irony as a method of philosophizing, a method of comprehension of life, points to the importance, above all, the rational comprehension of the content of irony in the extent that it is possible in this case. In the future, the article proposes some approaches to implementation of this factor. Thus, in particular, the author notes that, unlike prior hypotheses comparison of irony as a method of philosophizing and methods of natural history, namely the principle of additions of Bor, as statement of the equal existence of opposite meanings, it would be better to use this method in general as a means to resolve the controversies of any nature.

In the conclusions it is noted that now to change clearly ontology learning model comes gno-seological model in which the core of the discipline is the methodology and history of science, which is studied, its cognitive tools and technology. It forms students' ability to create independently an integrated system of solving professional problems, stimulates productive needs.

Key words: *methods of cognition; dialectics; problem situation; irony; nature of humour; education.*

Постановка проблеми. Відомо, що творча діяльність властива лише людині і є основою її життя та культури, тому пошук шляхів вдосконалення й реалізації цього потенціалу людини є вельми актуальним. Формування певної методологічної культури, як основи творчого мислення та діяльності, особливо гостро заявило про себе в умовах трансформації українського суспільства, зокрема, модернізації такого соціального інституту як освіта.

У будь-якій дослідницькій діяльності обов'язково настає момент, коли свідоме володіння методологією (тобто, сформований певним чином спосіб мислення) є необхідним для отримання результату, нового знання, яке порушить фундаментальні підвалини науки. Той факт, що цікаві знахідки методичного характеру можна знайти в різноманітних галузях пізнання, не викликає сумніву. Але методологія є цариною філософії, її базовою функцією, де найбільш послідовно й ретельно розроблені загальні принципи, закони та категоріальний апарат для будь-якого наукового дослідження. Зважаючи на це, ми будемо спиратися, в першу чергу, на досвід філософії, а також залучимо розробки дослідників з інших галузей науки та винахідництва.

Аналіз досліджень і публікацій. Поняття «іронія» існує з часів античності як «евристичний діалог Сократа», і кожна епоха привносила своє тлумачення в її змістовні конотації. Виявлення іронії в формі сократичного стилю мислення, як імітації незнання заради досягнення знання, зустрічається у Арістотеля, Платона, Цицерона, німецьких романтиків – К. Зольгера, Л. Тіка, Ф. Шлегеля. Іронічний дискурс пронизує праці європейських просвітників (Ф. Вольтера, К. Гельвеція, Д. Дідро, Е. Роттердамського). Ніщивну критику з різних позицій зазнав один з видів іронії у Г. Гегеля та С. К'єркегора. В ХХ ст. ґрунтовний аналіз іронії знаходимо у Р. Габітової, П. Гайденко, Т. Гайдукової. В різних історико-культурних контекстах простежується використання поняття «іронія» у

працях В. Асмуса, В. Віндельбанда, А. Гулиги, О. Лосева, Ф. Степуна, В. Шестакова та ін. Серед українських дослідників можна звернутися до робіт О. Калити, С. Гейко, С. Кримського, В. Лук'янца, Н. Хамітова, які розглядали зміст поняття «іронія».

Слід зазначити, що інший аспект нашої уваги, звернений до методик розвитку нестандартного мислення, також є достатньо розробленим. Перелічимо деякі з найбільш впливових: метод мозкового штурму Алєкса Осборна (1948 р.); «Синектика» Вільяма Гордона та Джорджа Прінса, яка стала розвитком і удосконаленням методу «мозкового штурму»; «латеральне мислення» британського лікаря Едварда де Боно, що розуміється, як специфічний процес опрацювання інформації, спрямований на зміну стереотипної моделі сприйняття навколишньої дійсності. Достатньо ефективними також виявилися слідує розробки: метод гірлянд асоціацій і метафор; теорія розв'язання винахідницьких задач Генріха Альтшулера; «діалог Дон Кіхота і Санчо Панси», «Нарада піратів», «Коллективна записна книжка Хейфіля», «інтелект-карти», технології згортання тексту (складання ідеом, сенканів та ін.), метод «Список контрольних запитань Е. Крика», метод «матриць варіантів» А. Моля, метод ступеневого підходу до вирішення завдання за А. Фрейзером, метод каталогу Ф. Кунца, метод «маленьких чоловічків» та ін.

Нас буде цікавити «Оператор РЧВ (розмір-час-вартість)», який є одним з методів ТРВЗ - теорії розв'язання винахідницьких задач, створеної інженером та письменником-фантастом Генріхом Альтшулером, та іронічна свідомість як методологічна настанова та спосіб рефлексії і саморефлексії. В подібному поєднанні вони ще не досліджувалися.

Метою роботи є спроба з'ясувати ефективність методу «Оператор РЧВ (розмір – час – вартість)» в поєднанні з іронічним філософуванням як технологією розвитку творчого самовираження студента при

вивчені дисциплін природничого та соціально-гуманітарного циклу.

Вклад основного матеріалу. На першому кроці визначимось с базовими поняттями. Врахуємо, що безліч дефініцій іронії пов'язана з тим, що «кожна епоха привносила свої нюанси в зміст цієї універсалиї, але в жодній системі категорій воно не могло претендувати на провідну роль. Тому остаточного визначення це поняття не набуло в жодній з філософських систем, а перспективи його розвитку та вивчення залишаються відкритими» [1, с. 2]. Зупинимось на одному із визначень, яке в узагальненій формі відтворює досліджуване явище та повторюється у всіх інших варіантах за суттю: іронія (грец. *Εἰρωνεία*) – філософсько-естетична категорія, яка фіксує момент діалектичного виявлення (самовиявлення) смислу через дещо йому протилежне, інше [2]. Нас, вочевидь, цікавить саме гносеологічний аспект можливостей іронії, тобто: чи може іронічний метод філософствування використовуватись як метод пізнання у природничих і соціально-гуманітарних дисциплінах? Для цього, по-перше, треба подивитися на іронію «як спосіб мислення, спосіб пізнання світу... як метод осягнення буття [3, с. 125, 136], ... [який вказує на ефективність застосування в природничій сфері, наприклад, при],...«розгляді принципа доповнення Бора...[в] його співставленості з іронічним методом філософствування, в основі якого лежить твердження *рівноправного існування* (виділ. авт. – І. Ш.) протилежних смислів іронічного висловлювання» [4]. По-друге, впевнитися, що «соціально-гуманітарні дисципліни [також] можуть успішно використовувати іронічний метод у тих галузях свого знання, які стикаються з незбагненими гранями реальності і є настільки складними, що не можуть бути описані несуперечливим чином» [там само]. Зупинимось на так званому «інструментальному» аспекті іронії, коли вона виступає засобом розв'язання суперечностей. Відомо, що картина світу «виткана» із протилежностей (діалектичних). Як відмічає І. Л. Варшавський, «насолада комічною грою, яка виникає при зіткненні добра і зла, ... нового і старого, елімінує страх перед реальними труднощами ... тому, що діалектика життя реалізується не в якійсь стерильній гармонії, людина намагається побачити суперечність буття у світлі комічного споглядання. Таким чином, зводячи обидва плани у парадоксальному протиріччі, іронія представляє речі у несподіваному світлі, конкретизує проблематику, ...сприяє перетворенню суперечностей у творчий пошук ідеалу. Її покликання – акцентувати увагу учасників іронічної ситуації на недосконалості тієї чи іншої сторони суспільного життя, оптимізації соціальних відносин, включаючи і відношення іроніка до самого себе» [5].

Крім того, не слід забувати, що іронія є за походженням естетичною категорією, тобто цариною чуттєвого, й одним з видів комічного нарівні з іншими – гумором, сатирою, сарказмом, гротеском, пародією і т.д. Всі види комічного побудовані на суперечностях, в основі яких – певні протилежності, які, в свою чергу, найчастіше у висловлюванні приймають форму дотепності або парадокса. Важливо, що «іронічне

відношення спрямоване не на зовнішню форму явища (як то відбувається, наприклад, у фарсі, де просте перебільшення частин тіла викликає сміх), а на сутність явища» [6]. Таким чином, іронія поєднує логічний парадокс (суперечність) з емоційно-ціннісним та чуттєвим ставленням індивіда до буття. Іншими словами, іронія може виступати не тільки в якості естетичної категорії, але й як інструмент гносеології – позиції мислення, яку можна застосовувати в природничих та суспільно-гуманітарних науках.

Другий крок – звернення до теорії рішення винахідницьких задач (ТРВЗ) - технології розвитку нестандартного мислення. ТРВЗ, як науковий і педагогічний напрямок, сформувалася в колишньому СРСР в кінці 80-х років ХХ ст. В її основу були покладені розробки інженера-винахідника, автора кількох сотень патентів, Г. С. Альтшуллера. Практичне використання його теорії в різних країнах світу та багатьох галузях людської діяльності вивело ТРВЗ за межі суто інженерних проблем. Як сама теорія (методологія), так і практика ТРВЗ безперервно розвиваються. Ідеї та методи використовуються не тільки в технічних галузях, а переносяться і реалізуються в соціально-гуманітарних сферах: художні системи, менеджмент, управління колективами, рекламу і Public Relations, вирішення комерційних, соціальних, соціально-технічних і педагогічних задач, завдань системи освіти.

Сам автор-винахідник технології неодноразово підкреслював, що в основу логіки міркування ТРВЗ покладені принципи діалектики, які, в свою чергу, є базисом для «законів розвитку технічних систем».

Одним з методів структури ТРВЗ є «оператор РЧВ» (розмір-час-вартість), який представляє собою серію уявних експериментів, що допомагають подолати звичне бачення об'єкта (процеса) та зняти, усунути інерцію старого образу мислення. «Оператор РЧВ включає шість уявних експериментів по вдосконаленню об'єкта з такими трьома параметрами, як *розміри об'єкта* (подумки зменшити розміри об'єкта від заданої величини до 0 – «Як тепер виглядає завдання і можливі рішення?»), подумки збільшити розміри об'єкта від заданої величини до безкінечності – «Як тепер виглядає завдання і можливі рішення?»); *час виконання основних операцій* (подумки зменшити час процесу (або швидкість руху об'єкта) від заданої величини до 0 – «Як тепер виглядає завдання і можливі рішення?»); подумки збільшити час процесу (або швидкість руху об'єкта) від заданої величини до безкінечності – «Як тепер виглядає завдання і можливі рішення?»); *вартість виконання роботи* (подумки знизити вартість (допустимі витрати) об'єкта або процесу від заданої величини до 0 – «Як тепер виглядає завдання і можливі рішення?»); подумки підвищити вартість (допустимі витрати) об'єкта або процесу від заданої величини до безкінечності «Як тепер виглядає завдання і можливі рішення?»» [7, с. 41]. Межами їх зміни є нуль і нескінченність. Змінювати можна будь-які параметри системи, але при цьому бажано вибирати найбільш суттєві. Зі зміною умов до максимуму або мінімуму найчастіше відбувається стрибкоподібні зміни властивостей.

Автор ТРВЗ підкреслює, що «експерименти можуть бути здійснені на різних рівнях ... Однак навіть формальне виконання цих операцій різко збиває психологічну інерцію, пов'язану зі звичним образом системи... розвиває уяву... не просто організує мислення ...[а] організує талановите мислення» [там само]. В основі формування такого мислення, на думку Г. Альтшуллера, є певне правило: «протириччя потрібно посилювати, загострювати, доводити до максимальної межі» [8, с. 86]. Якщо вірно застосовувати метод, вважає автор, то він набуває рис універсальності й стає потужним інструментом пізнання навколишнього світу. Звернення до статистики підтверджує, що якщо «задачу починають вирішувати, застосовуючи оператор РЧВ, процент правильних відповідей майже у півтори рази вище, ніж у [інших] випадках ... але потрібно підкреслити: оператор РЧВ не призначений для отримання кінцевого рішення. Він повинен розхитати, зламати старі уявлення – і тільки. Важливо розкувати думку для подальшого планомірного просування до принципово нової відповіді» [там само, с. 89].

Зробимо проміжний висновок. Іронія, як і оператор РЧВ, «працює» в режимі тотальної негативності: порівнюючи ідеальне з реальним, вони загострюють, доводять «до крайнощів» протилежності, виявляючи таким чином головну суперечність, а потім усувають її, перебравши відносно невелику кількість варіантів.

Наведемо приклади. Задача № 1.

Екологів занепокоїло різке зменшення кількості нерп та їх дитинчат. Мисливці вбивали малюків через їх надзвичайно біле хутро. Спроби «зелених» боротися з мисливцями традиційними засобами й своїми силами не привели до успіху. Як бути? Наведемо хід міркуванням з використанням вищезазначених елементів методики РЧВ.

– Мисливці не повинні вбивати тварин. А у якому випадку це станеться?

– Коли вони не зможуть це робити.

– Що їм може завадити? Адже ми не в змозі захистити кожну (оператор РЧВ) тварину!

– Ну, то що ж: нехай вони захищають себе самі? (Іронія)

– Стоп. Але це ж ідея! У якому випадку тваринка зможе «захистити» себе сама? Тільки коли вона (а саме, її шкіра) буде абсолютно (знову оператор РЧВ) не потрібна мисливцю.

– А як це зробити?

– Ну, наприклад... зіпсувати шкіру фарбою.

– Але ж тваринок – тисячі! Ми ж не будемо бігати за кожною з них. Чи може вони самі до тебе приповзуть? (Знову іронія)

– А хоч би й так! Де вони найчастіше усі збираються? - В...ополонці.

– Ну, ось вам і відповідь – вилийте в ополонку незмивну фарбу і сполохайте звірів.

Задача № 2.

Кінотеатр потерпав від збитків. Причиною виявилися капелюхи дам, які вони не бажали знімати й закривали екран. Глядачі були незадоволені й просили адміністрацію втрутитися. Усі спроби співробітників кінотеатра (оголошення у гардеробі, прохання по гучномовцю) не дали результатів. Як бути?

Прослідкуємо за логікою міркування адміністрації.

– Адміністрації кінотеатра потрібно, щоб дами не заважали іншим глядачам? В якому випадку це відбудеться?

– Звісно, тоді, коли на їх головах не буде капелюхів. Причому, на голові кожної з них (оператор РЧВ)!

– Ну, то й що – ти будеш персонально вмовляти кожну? Чи вони тебе будуть вмовляти? (Іронія)

– Звісно, ні. Але тоді потрібно зробити так, щоб їх бажання зняти капелюхи було ... більше, набагато більше (оператор РЧВ) за бажання бути в капелюсі.

– Ну, в такому випадку, потрібно або досконало знати жіночу психологію, або самому... бути жінкою. (Іронія)

– Так, дякую за підказку. У яких випадках жінці буде неприємно перед іншими, або що для кожної (оператор РЧВ) вважається найкращим компліментом?

– Ну, коли, наприклад, їй роблять комплімент щодо віку.

– Ну, звісно! Дуже дякую, ти дав мені прекрасну відповідь. Потрібно зробити так, щоб усі ті, хто буде в капелюхах, не отримали такого компліменту, а ті, які їх знімуть, – отримали.

– Але ж, ти не будеш бігати за кожною, щоб зробити їй комплімент? (Іронія)

– Безумовно, ні. Але я можу зробити це не усно, а письмово.

– Так, вмовив, залишилося тільки знайти таке місце, де прочитають геть усі глядачі.

– Та це вже дуже легко. Таке місце – білет, де я надрукую оголошення наступного змісту: «Прохання дамам знімати в кінотеатрі капелюхи. Дамам похилого віку дозволяється залишатись в капелюхах». Ось і все.

Крок третій – знайомство ще з одним методом, який буде вельми корисним для нашого аналізу. Це – приклад вирішення задач виходу з проблемної ситуації методом «психологічного айкідо» М. Е. Литвака. Описуючи свій метод, він, зокрема, наголошував, що «...поступово вироблявся погляд на спілкування, як на вид психологічної боротьби, а її прийоми нагадували мені східні єдиноборства, в основі яких лежать принципи захисту, уникнення, оборони. Я назвав цей метод «психологічне айкідо». Тоді ж такі сформулював принцип амортизації» [9, с. 3]. В основі принципу амортизації лежать закони інерції, які характерні не тільки для фізичних тіл, але й для біологічних систем. Спортсменів спеціально навчають амортизації. «Погляньте, як приймає м'яч футболіст, як ухиляється від ударів боксер і як падає борець в той бік, в який його штовхає супротивник. При цьому він тягне останнього за собою. Потім додає трохи своєї енергії і виявляється вже зверху, фактично використовуючи його ж силу. На цьому ж заснований принцип амортизації і у міжособистісних стосунках. Таким чином, амортизація – це негайна згода з доводами партнера» [там само, с. 6]. При іронічній комунікації відбувається та ж сама «згода», принаймні, в моделі майєвтики, що залишив нам у спадок Сократ.

Чи можливо «навчити (ся) амортизації»? Так, якщо докласти зусиль. Наведемо приклад з ситуацією «психологічного удару».

А: – Ви – йолоп!

Б: – Ви абсолютно праві! (ухилення від удару).

Зазвичай двох-трьох ухилинь від нападу буває достатньо. Партнер впадає у стан «психологічного ступору», він розгублений. «Добивати» його вже не потрібно. При потребі можна продовжити наступним чином:

– Як швидко ви второпали, що я недоумок. Мені стільки років вдавалося від усіх це приховувати. Ваша проникливість обіцяє вам велике майбутнє! Я просто вражений, що вас й досі гідним чином не оцінило керівництво [там само].

Зрозуміло, що принцип амортизації має схожі риси з іронією. Ось приклад з повсякденного життя – сцена в автобусі.

Спеціаліст з психологічного айкідо М., пропустивши жінок, останнім протиснувся у переповнений автобус. Коли двері зачинилися, він став шукати у кишенях талони, що спричинило деякі незручності Г., яка стояла на сходинку вище. Жінка занервувала й роздратовано кинула «психологічний камінь»:

– Довго ви ще будете чухатися?!

Негайно пролунала амортизаційна відповідь:

– Довго.

Далі діалог відбувався наступним чином:

Г: – Але так моє пальто налізе на голову!

М: – Може.

Г: – Нічого смішного немає!

М: – Дійсно, нічого смішного немає.

Пролунав дружній регіт. Г. протягом усієї подорожі не промовила більше жодного слова.

Уявіть, скільки міг би продовжуватися конфлікт, якби на першу репліку була традиційна відповідь: – Це вам не таксі, потерпів трохи! [там само, с. 7].

Іронія як позиція свідомості, техніка амортизації, методика РВЧ мають подібні риси й притаманні творчим особистостям, які інтегрують в собі полярні протилежності й володіють дивною здібністю розв'язувати проблеми, що не піддаються формально-логічному вирішенню [10, с. 27]. Однією з найбільш важливих рис для внутрішньої рівноваги обдарованої людини, по-перше, є добре розвинуте почуття гумору, в ідеалі - пластичне володіння всіма формами комічного, які виступають, на думку психологів, зрілою формою психологічного захисту особистості, по-друге, форми комічного «розкріпачують свідомість й мислення, усувають (відсовують) стандарти й стереотипи, як дії, що гальмують й обмежують процеси освіти і виховання» [11, с. 55].

Сьогодні «на зміну наочно онтологічній моделі навчання приходять гносеологічна модель, де основу предмета навчальної дисципліни складає методологія та історія науки, ... її пізнавальні засоби і технології. Вона формує у тих, хто навчається, здатність самостійного створення цілісної системи вирішення професійних проблем, стимулює потреби продуктивного творчого характеру» [12, с. 255]. В ситуації кризи освітянських інститутів в Україні корисним буде як

опанування технологіями ТРВЗ, психологічного айкідо, іронічним діалогом, так і знайомство з досвідом лідерів системи освіти.

Так щире зацікавлення викликає розпочата нещодавно реформа фінської системи освіти, яка й до цього часу займала найвищі позиції у міжнародному рейтингу оцінки якості освіти PISA. Що саме збираються реформувати у фінській школі? Виявляється, ту саму структуру, яка вірою та правдою слугувала не одне сторіччя. Вже зараз із старших класів школи поступово відходить традиційна урочна система – вивчаються не предмети, а «феномени», або явища, або процеси, або як завгодно. Сутність змін полягає у тому, що протягом курсу профорієнтаційної підготовки майбутні спеціалісти, які вибрали, наприклад, уроки з обслуговування у сфері суспільного харчування [назва уроку буде, наприклад, «продавець у придорожньому кафе»], проходять комплексну підготовку з «усього одразу» — елементи математики, іноземної мови, навички ділового спілкування. Іншими словами, все те, що безпосередньо знадобиться для повноцінного оволодіння майбутньою професією [13]. Зазначимо, що у вітчизняній культурі раніше вже висловлювалася подібна думка, але не набула практичної завершеності: «...якщо у науці комплексний підхід дозволив отримати принципово нові результати, суттєво збагативши наші знання, то нескінченна суперечка про доцільність комбінованого вивчення предметів у школі не вплинула суттєво ніяким чином на традиційні методи навчання» [12, с. 245].

Висновки. В основі механізмів творення нового лежать методи підтримки для цілеспрямованого генерування оригінальних ідей, знаходження альтернативних підходів до звичних завдань та розв'язання проблем. Методики творчості допомагають чіткіше формулювати задачі, прискорювати процес знаходження цікавих ідей, збільшувати їх кількість, розширювати погляд на проблему та руйнувати ментальні блокади. Методики найчастіше не є алгоритмами, виконуючи які людина обов'язково знайде рішення задачі, натомість вони збільшують вірогідність вироблення нових ідей, скорочують час їх пошуку та доцільно організують сам процес пошуку. На цьому шляху свою непомітну, але креативну функцію виконує іронія як форма рефлексивного підходу до світу, яка поєднує логічний парадокс (суперечність) з емоційно-ціннісним ставленням до буття.

Творча фантазія людини не може бути продуктивною без володіння спеціальними технологіями. Саме таким методом стала теорія розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ) Генріха Сауловича Альтшуллера для розвитку нестандартного мислення. Це технологія, яка навчає новим прийомам винахідництва, технологія, якій можна і потрібно навчати. Адже технічні системи постають і розвиваються не стихійно, а за певними законами, і ці закони можна пізнавати і використовувати для свідомого розв'язання найскладніших завдань. Дана технологія здатна допомогти не тільки інженерам, а й лікарям, соціологам, біологам, журналістам, підприємцям, викладачам та студентам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гейко С. М. Ирония як культурна універсалия: Філософський аналіз / С. М. Гейко: Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філос. наук. - 09.00.04 філософська антропологія, філософія культури. – Київ, 2007. – 18 с.
2. Новая философская энциклопедия: в 4 т. / Институт философии РАН; 2-е изд., испр. и допол. – М. : Мысль, 2010. – Интернет-версия издательства: <http://iphras.ru/elib/1287.html>
3. Черданцева И. В. Ирония: от понятия к методу философствования, или до чего доводят философов насмешки: Курс лекций / И. В. Черданцева. – Екатеринбург : Банк культурной информации, 1999. – 166 с.
4. Черданцева И. В. Возможности иронии как метода познания / И. В. Черданцева. – [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2011/Philosophia/6_89006.doc.htm.
5. Цит. за: Дробышева Е. Э. Аксиология постмодерна: Ирония. – Санкт-Петербург: Издательство СПбГУСЭ, 2008. – 179 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://studopedia.info/2-117257.html>.
6. Пивоев В. М. Ирония как эстетическая категория // Философские науки. – 1984. - № 2. – С. 54-61 / В. М. Пивоев. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pivoev.ru/download/w061.pdf>.
7. Альтшуллер Г. С. Творчество как точная наука / Г. С. Альтшуллер. – М. : Советское радио, 1979. – 109 с.
8. Альтшуллер Г. С. Найти идею: Введение в ТРИЗ — теорию решения изобретательских задач / Г. С. Альтшуллер: [4-е изд.] – М. : Альпина Паблишерз, 2011. — 400 с.
9. Литвак М. Е. Психологическое айкидо / М. Е. Литвак. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2015. – 224 с.
10. Гончаренко Н. В. Гений в искусстве и науке / Н. Г. Гончаренко. – М. : Искусство, 1991. – 432 с.
11. Методологія наукової діяльності: Навчальний посібник / За ред. професора Д. В. Чернілевського. – Вінниця : Вид-во АМСКП, 2010. – 484 с.
12. Конох Н. С., Пунченко О. П. Образование в пространстве философских проблем современности / Н. С. Конох, О. П. Пунченко. – К. : Кафедра, 2013. – 320 с.
13. Невероятная образовательная реформа в Финляндии: от предметов к темам. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://newtonew.com/news/finland-epic-education-reform>.

Рецензенти:

Гавеля В. Л., д-р філос. наук, професор;

Стадник М. М., д-р філос. наук, професор.

© Шпачинський І. Л., 2016

Дата надходження статті до редакції 20.12.2016